

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسته ایده بخش برگزاری دوره های توانمندسازی؛

ویژه مسئولین سازندگی

موضوع: مجموعه ای از ایده ها به همراه بایدها و نبایدها برای برگزاری یک

دوره آموزشی با مخاطبین گروه های جهادی

۲۰ ص.

تولید شده توسط: مرکز مطالعات و هدایت حرکت های جهادی با همکاری

معاونت جهادسازندگی سازمان بسیج دانشجویی.

تابستان ۱۳۹۸

فهرست مطالب

مقدمه	۴
الف) مخاطبین دوره‌های آموزشی	۵
ب) اولویتهای موضوعی	۸
ج) انتخاب اساتید	۱۱
د) برنامه ریزی و اجزای دوره	۱۳
و) برنامه های جانبی	۱۷
و) مستند کردن دوره	۱۹

مقدمه

آموزش و توانمندسازی جزء جدانشدنی هر تشکلی من جمله حرکت جهادی است. در این حرکت هرکس به گونه‌ای با مقوله آموزش در ارتباط است. افرادی که به‌تازگی به جمع جهادگران پیوسته‌اند، نیاز دارند با شرایط و لوازم فعالیت جهادی آشنا شوند، عرصه‌ای برای فعالیت انتخاب کنند و برای تحقق اهداف عالی انقلاب اسلامی وارد عمل شوند. آن‌ها که سابقه جهادی طولانی‌تری دارند، برای تقویت عملکردشان باید از یافته‌های جدید در عرصه تخصصی خود مطلع شوند و گاه در کسوت استادی تجارب و آموخته‌های خود را در اختیار دیگران قرار دهند.

ضرورت‌های ذکر شده و استقبال جهادگران از آموزش‌های جهادی، لزوم برگزاری دوره‌های تخصصی برای نقش‌آفرینی هرچه بهتر حرکت‌های جهادی، ما را برآن داشت تا مجموعه‌ای پیشنهادی درخصوص سیر برگزاری دوره و آنچه برای بهبود کیفیت این دوره‌ها لازم است را یکجا جمع‌آوری و در اختیار دست‌اندرکاران پشتیبانی از این حرکت‌ها قرار دهیم.

مرکز مطالعات و هدایت حرکت‌های جهادی

تابستان ۹۸

الف) مخاطبین دوره‌های آموزشی

اولین و مهم‌ترین موضوع در برنامه ریزی یک دوره آموزشی مشخص کردن مخاطبین این دوره است. کیفیت مخاطبین دوره در تعیین موضوع و هدف دوره و همچنین چینش موضوعات آموزشی تاثیر بسزایی دارد.

← **در نظر گرفتن قشر مخاطبین:** آنچه حایز اهمیت است، تلاش جهت برگزاری جداگانه دوره آموزشی برای اقشار مختلف می باشد. علت این موضوع این است که کیفیت گروه ها، نوع مخاطبین و حتی مدل فعالیتی گروه های جهادی در قشرهای مختلف متفاوت بوده و نیاز به برنامه ریزی و طرح ریزی متفاوت می باشد. در برخی مواقع محدودیت های زمانی یا مالی در استان ها منجر به برگزاری همزمان دوره ها برای اقشار مختلف میشود که در این صورت می‌بایست بغیر از ارایه های عمومی و جانبی، کارگاه‌های تخصصی و کلاس‌های آموزشی برای مخاطبین اقشار مختلف به صورت تفکیک شده برگزار شود.

← **در نظر گرفتن کیفیت گروه ها:** این که محتوای دوره و انتخاب اساتید بر چه اساسی باشد، به شدت به کیفیت گروه های شرکت کننده در دوره بستگی دارد. بایستی تلاش شود مخاطبین دوره از یک نوع کیفیت باشند و پراکندگی کیفی کمتری بین مخاطبین دوره باشند تا بتوان به شکل بهینه تری دوره را برنامه ریزی کرد. در صورتی که محدودیتی در برنامه ریزی جداگانه وجود داشت تلاش شود تا مخاطبین دسته بندی و ارایه های مجزا برای هر دسته قرار داده شود.

← **حضور کادر گروه به همراه مسئول گروه در دوره ها:** بایستی تلاش شود در دعوت از گروه ها صرفا مسئول گروه دعوت نشود و یک سهمیه ای به گروه داده شود تا بتواند اعضای کادر گروه خود را نیز در دوره داشته باشد. همچنین می توان اینگونه برنامه ریزی کرد که آن فردی از کادر گروه دعوت شود که مسئولیت

عرصه ای را بر عهده دارد که قرار است در طول دوره در آن عرصه ارایه تخصصی داده شود.

← **مصاحبه با مخاطبین قبل از حضور در دوره:** حتی المقدور پیش از برگزاری

دوره یک مصاحبه ای از متقاضیان حضور در دوره ها صورت بگیرد تا ضمن آشنایی با شرکت کنندگان و سنجش کیفیت آنها، توضیحاتی در خصوص هدف از دوره و مطالبی که قرار است ارایه گردد به مخاطبین داده شود. ضمن مصاحبه غربالگری نیز می توان صورت داد به شکلی که متقاضیانی که صلاحیت گذراندن دوره را ندارند یا متناسب با موضوع دوره توانایی یا ظرفیت ندارند، از دوره کنار گذاشته شوند. برای مصاحبه می توانید به سوالات پیوست مراجعه نمایید.

← **جلوگیری از کاهش کیفیت با افزایش کمیت:** بایستی به این موضوع توجه

کرد که هرچه تعداد مخاطبین دوره بیشتر در نظر گرفته شود طبیعتاً کیفیت دوره کاسته می شود.

می بایست مخاطبین رو دسته بندی کرد و بصورت جداگانه برایشان دوره برگزار کرد و یا اینکه در خود دوره مخاطبین با توجه به عرصه فعالیتشان به چند دسته تقسیم کرده و در کارگروه های مختلف شرکت کنند.

← **برای مخاطبین خاص، دوره خاص برگزار کنیم:** در ارایه محتوا بایستی در

نظر گرفت که قرار نیست همه محتواها در یک دوره ارایه گردد. یعنی می توان اینگونه برنامه ریزی کرد که مخاطبین براساس عرصه تخصصی شون تقسیم بندی شوند و بصورت جداگانه و تخصصی با برنامه ریزی یک مجموعه دوره آموزشی، برای هر دوره یک هدف مشخص کرد و مخاطبین خاص آن دوره را دعوت کرد. ارایه محتواها بصورت یکجا و در یک دوره و ارایه محتوای متعدد از کیفیت ارایه می کاهد و باعث می شود اهمیت محتواها در نگاه مخاطب کاهش بیابد و فراگیری محدود می شود.

← **استمرار آموزش برای مخاطبین ثابت:** آنچه در کار جهادی لازم است، استمرار آموزش به جهادگران است. یعنی بایستی به گونه ای برنامه ریزی شود که آموزش ها بصورت موردی و متفرقه صورت نگیرد. بلکه با یک برنامه ریزی صحیح بصورت متوالی و مداوم مخاطبین آموزش ببینند و در طول فعالیت جهادی خود فضایی فراهم شود تا بتوانند با تجربیات و نمونه های موفق آشنا شوند و تجربیات خود را نیز در اختیار مابقی گروه ها قرار دهند.

ب) اولویت‌های موضوعی

آنچیزی که در برنامه ریزی آموزشی می بایست مدنظر قرار داد این است که در یک استان طیف وسیعی از گروه های جهادی حضور دارند. یعنی گروه ها از نظر کیفی و عرصه های فعالیتی و حتی از نظر قشری متفاوت می باشند و می بایست دید برای چه مخاطبی برنامه ریزی می کنیم. طبیعی است که هریک از این خصیصه ها، نوع برنامه ریزی و محتوای متفاوتی را نیاز دارد.

از طرف دیگر نوع نیاز ها و مشکلات مناطق فعالیتی گروه های جهادی نیز موضوعی اثر گذار در برنامه ریزی در خصوص چینش موضوعات موردنیاز در بحث آموزشی به گروه های جهادی می باشد.

با عنایت به ضرورت های موجود در کشور و وضع شناسی حرکت های جهادی در زیر پیشنهادهایی برای برنامه ریزی موضوعی دوره های آموزشی ارائه می گردد.

← مدل برنامه ریزی منطقه ای با رویکرد حل مسئله : آنچه بصورت کلی

به گروه های جهادی پیشنهاد می گردد، حضور بلندمدت و چندساله در یک منطقه و تمرکز در یک منطقه واحد می باشد. این که یک گروه بخواهد در یک منطقه حضور چندساله داشته باشد، بایستی چه فعالیت هایی انجام دهد، از کجا شروع کند و چگونه شناسایی کند، چگونه برنامه ریزی کند و نهایتاً چگونه کار را به خود اهالی بسپارد موضوعی است که پیشنهاد می گردد در برنامه ریزی های آموزشی دیده شود.

← فعالیت در عرصه اقتصادی : از آن جایی که یکی از موضوعات و مسائل

امروز کشور بویژه در مناطق روستایی موضوع اشتغال و کار می باشد، لذا گروه های جهادی می بایست بصورت ویژه در مناطق فعالیتی خود به این عرصه ورود کنند. ضرورت ورود به عرصه اقتصادی، آنچه یک گروه جهادی در عرصه

اقتصادی می تواند انجام دهد، نکات و ملاحظاتی که گروه با ورود به عرصه اقتصادی بایستی در نظر بگیرد، همگی موضوعاتی است که پیشنهاد می گردد حتما در سرفصل های آموزشی دوره ها قرار داده شود.

← **فعالیت گروه های جهادی در مناطق حاشیه نشین** : موضوع حاشیه

نشینی و آسیب های اجتماعی امروز در کشور به یکی از مسائل حیاتی و اصلی تبدیل شده است و گروه های زیادی هستند که به این حوزه ورود کرده اند و فعالیت هایی را در حاشیه شهرها شروع کرده اند. ملاحظات و نکات ورود به حاشیه شهرها، آشنایی با معضلات و آسیب های اجتماعی و نقش آفرینی گروه های جهادی در این عرصه، موضوعاتی است که می بایست در برنامه ریزی آموزشی بویژه برای استان هایی که مواجهه بیشتری با آسیب های اجتماعی و پدیده حاشیه نشینی دارند ضرورت دارد.

← **آموزش های تخصصی** : معمولا گروه هایی در دوره های آموزشی شرکت

می کنند که چندسالیست فعالیت جهادی داشته و با عرصه های فعالیتی آشنا می باشند. در این بین دوره آموزشی فرصت خوبی است تا بصورت تخصصی در عرصه هایی که گروه های جهادی در حال فعالیت هستند مثل عرصه های فرهنگی، سلامت و درمان، عمرانی، آموزشی و ... بصورت تخصصی تر با بهره گیری از اساتید مجرب و متخصص مدل های پیش رو با در نظر گرفتن ملاحظاتی فعالیتی در مناطق محروم آموزش داده شود.

در کنار پیشنهاد های کلی فوق الذکر با توجه به سطح بندی مخاطبین که از چه نوع گروه های جهادی هستند موضوعات و عرصه های زیر برای برنامه ریزی آموزشی پیشنهادی می گردد.

گروه های ویژه

- حرف نو در عرصه های تخصصی
- دوگانه پیشرفت و توسعه
- آشنایی و نقد مدل های محرومیت زدایی
- کارگاه شبکه سازی و تعریف اقدام مشترک
- نشست های انتقال تجربه
- نقد مدل های برنامه ریزی منطقه ای و رویکرد حل مساله

گروه های فعال

- مدل برنامه ریزی منطقه ای
- آموزش تخصصی و ویژه عرصه های فعالیتی
- اصول کار تشکیلاتی و جمعی
- اصول شناسایی و مطالعه منطقه
- روش های تامین مالی و جلب مشارکت مردمی
- نحوه به مشارکت کشیدن اهالی در فعالیت ها
- جلسات انتقال تجربه و معرفی الگوهای برتر
- مدیریت اردو
- آسیب شناسی فعالیت های جهادی و مدل مطلوب حرکت های جهادی

گروه های عادی

- مدیریت اردو، چگونه یک اردوی خوب برگزار کنیم
- آموزش عمومی عرصه ها
- مبانی کار تشکیلاتی
- مبانی شناسایی و انتخاب پروژه
- ظرفیت دستگاه ها و مختصری از روش های جذب منابع مردمی
- ارزیابی الگوهای موفق جهادی

ج) انتخاب اساتید

آنچه در کیفیت یک دوره آموزشی حایز اهمیت می باشد، انتخاب استاد و سخنران برای برنامه آموزشی می باشد. این نکته را بصورت کلی می بایست در نظر داشت که تلاش شود از افرادی بعنوان اساتید آموزشی استفاده شود که ترجیحا با فعالیت جهادی و کار در مناطق محروم آشنایی داشته باشند و با فضای کار در اردوهای جهادی بیگانه نباشند. در انتخاب و تعامل با اساتید توجه به نکات زیر پیشنهاد می گردد.

← **استفاده از بانک اساتید جهادی:** مجموعه ای از پیشکسوتان و فعالین

حرکت های جهادی تحت عنوان بانک اساتید جهادی آماده شده است که شامل عرصه، موضوع تدریس و رزومه اساتید می باشد. با مراجعه به این بانک می توانید اساتید ویژه ای برای دوره خود انتخاب کنید.

همچنین می توانید با معرفی اساتید بومی خود به هرچه بهتر شدن و بروز شدن این بانک اساتید کمک نمایید.

← **گرفتن مشاوره از مرکز مطالعات جهادی:** با مشاوره گرفتن از معاونت

آموزش و توانمندسازی مرکز مطالعات حرکت های جهادی می توانید از ظرفیت اساتید بهره ببرید؛

← **دعوت از فعالین و گروه های ویژه و الگو:** در کنار اساتید برای ارایه و

برگزاری کارگاه آموزشی می توانید با دعوت از گروه های ویژه ای که مدل خاصی از فعالیت دارند و یا کار ویژه ای انجام دادند، با برگزاری کارگاه انتقال تجربه یا ارایه الگوهای موفق، برنامه ای ویژه برای دوره خود تدارک ببینید؛

← **توجه اساتید نسبت به دوره:** حتما پیش از برگزاری دوره جلسه ای با

اساتید داشته باشید و اهداف دوره، ویژگی های مخاطبین و انتظاری که از کارگاه دارید را با اساتید در میان بگذارید؛

- ← **گرفتن محتوای اساتید و ارتباط مستمر:** بایستی تلاش شود تا محتوای ارایه شده توسط اساتید گرفته شود و در اختیار شرکت کنندگان قرار گیرد. همچنین می توان پس از کسب اجازه از اساتید، مسیر ارتباطی با استاد را برای ارتباط مستمر جهادگران و دریافت مشاوره در طول فعالیت جهادی فراهم نمود؛
- ← **حسن میزبانی:** هماهنگی ایاب و ذهاب و حسن میزبانی از اساتید را حتما مدنظر قرار دهید؛
- ← **بازخوردگیری:** از مخاطبین و همچنین اساتید نسبت به کارگاه برگزار شده حتما بازخورد بگیرید؛
- ← **برگزاری جلسه تخصصی:** در صورت نیاز جلسه ای بعد از کارگاه عمومی با حضور استاد دوره و گروه های موفق و ویژه آن عرصه تدارک ببینید تا در فضایی صمیمی تر و خصوصی تر مشاوره و انتقال تجربه و برنامه ریزی عملیات مشترک صورت بگیرد.

د) برنامه ریزی و اجزای دوره

جهت دستیابی به یک دوره آموزشی باکیفیت و اثربخش می بایست برای تک تک اجزای دوره برنامه ریزی دقیق کرد تا نتیجه مطلوبی حاصل گردد.

برخی ملاحظات و شاخص‌هایی که منجر به افزایش کارآمدی دوره شده و کمک به برنامه ریزی بهتر برای دوره می‌شود بدین شرح است:

← **تعیین هدف مشخص:** برای هر دوره با توجه به کیفیت شرکت کنندگان

و آنچه در بالا توضیح داده شد، هدفی را بصورت مشخص تعیین نمایید تا برنامه ریزی‌ها و پیامدسنجی‌ها براساس نیل به آن هدف سنجیده شود؛ این هدف نیز بصورت مشخص به مخاطبین گفته شود که به چه منظور و با چه رویکردی دوره طراحی شده است و قرار است مخاطبین دوره چه دستاوردهایی از دوره پیش روی خود داشته باشند.

← **تعیین زمان دوره:** برای یک دوره عمومی یک روز یا یک روز و نیم و برای

یک دوره تخصصی دو الی سه روز پیشنهاد می‌گردد. طولانی تر شدن زمان با توجه به محدودیت‌های زمانی شرکت کنندگان غیر از موارد معدود که برنامه ریزی ویژه‌ای صورت گرفته باشد پیشنهاد نمی‌گردد. (جدول زمانی با توجه به مخاطب)

← **تنوع برنامه‌ها:** تلاش شود در برنامه ریزی دوره این عناوین در نظر گرفته

شود: کلاس آموزشی، کارگاه آموزشی، کارگاه انتقال تجربه، نشست هم اندیشی، ارایه الگوها و مدل‌های موفق.

← **دعوت از نهادها و دستگاه‌های مرتبط:** با توجه به موضوع دوره می

توان از دستگاه‌ها و نهادهای مرتبط با حوزه محرومیت زدایی دعوت نمود تا

- ضمن حضور در دوره و آشنایی با ظرفیت شرکت کنندگان به ارایه مدل همکاری گروه ها با دستگاه و نهاد خود بپردازند؛
- ← **پیشخوان:** یک بسته محتوایی تلاش شود پیش از حضور مخاطبین در دوره تهیه و در اختیار شرکت کنندگان قرار بگیرد تا ضمن مطالعه محتواها آمادگی لازم جهت شرکت در دوره را پیدا کنند؛
- ← **حداقل کردن سخنرانی های عمومی:** در برنامه ریزی زمانبندی دوره تلاش شود ترجیحا زمان سخنرانی های عمومی و جانبی که غالبا جنبه تشریفاتی نیز دارند، حداقل زمان را بگیرد و تلاش شود تا فضای آموزشی دوره به همایش تبدیل نشود. و بیشتر زمان دوره به اصل برنامه اختصاص داده شود؛
- ← **چیدمان برنامه ها:** تلاش شود بهترین زمان دوره که معمولا روز اول و زمان های نخست دوره (معمولا صبح) نیز می باشد و امکان یادگیری بیشتر است، به مباحث اصلی و ارایه های تخصصی پرداخته شود و سخنرانی های عمومی و برنامه های جانبی در اختتامیه و انتهای برنامه قرار داده شود؛
- ← **آماده کردن فضای آموزشی:** بایستی تلاش شود تا فضا و ابزارهای آموزشی به میزان کافی تامین شود. اگر اساتید نیاز به ارایه بصورت پرده نگار دارند پیش از برنامه مدنظر قرار بگیرد و مقدمات کار آماده باشد؛
- ← **ارزیابی محتوا حین ارایه** با برنامه ریزی صحیح و تعریف اقدامات مشخص در حین ارایه ها، می توان مخاطبین دوره را اینگونه به چالش کشید که بعد از ارایه هر موضوع متناسب با محتوای ارایه شده سنجه ای صورت بگیرد که محتوا چقدر انتقال داده شده است و به چه میزان برای مخاطب

کاربردی بوده است. این اقدام می تواند در طول ارایه بصورت گام به گام طراحی شود؛

← **برنامه ریزی تداوم:** یکی از کارهای ویژه ای که می توان برای دوره های آموزشی دید، آن است که با مخاطبین دوره نسبت به آنچه آموزش داده شده است همراه شد و اقدام مشترک بین گروه ها تعریف کرد و در عمل آنچه آموزش داده شده است را سنجید و با مشاوره گرفتن از اساتید کارها را بهبود داد و جلسات نقد و بررسی برگزار نمود و دوره های تخصصی تر و ویژه تر و تکمیلی تعریف نمود؛

← **کارگروهی:** در برنامه ریزی دوره تلاش شود تا ضمن ارایه های آموزشی برنامه های جمعی و کارگروهی نیز دیده شود تا حین آموزش تمرین کارگروهی نیز وجود داشته باشد و اعضای کادر گروه بتوانند در کنار هم آموزش بهتری را ببینند. برای این کارگروهی می توان اعضای کادر هر گروه بعنوان یک تیم و یا حتی مسئول گروه های یک شهرستان اعضای یک تیم در نظر گرفته شوند و ناظر به محدوده فعالیت خود کار عملی و کارگروهی انجام دهند تا ضمن آموزش بهتری یک هم افزایی و همدمی بین این تیم ها شکل بگیرد؛

← **کارخواسته:** در حین دوره از مخاطبین تمریناتی عملی داده شود و با توجه به آنچه آموزش داده می شود کار خواسته شود تا ضمن آموزش با انجام این تمرینات آموزش بهتری صورت بگیرد؛

← **نظم و انضباط:** تلاش شود در ابتدای برنامه پذیرش صورت بگیرد و ضمن ثبت نام و اعلام حضور شرکت کنندگان سین برنامه داده شود و همچنین تمام تلاش صورت بگیرد تا طبق برنامه همه کلاس ها و برنامه ها بصورت منظم و به وقت انجام بگیرد؛

- ← **صداور گواهی پایان دوره:** دادن گواهی برای شرکت کنندگان دوره به نمایندگی از گروه می تواند وجهه خوبی برای گروه درست کند و بعنوان رزومه در اختیار گروه قرار بگیرد؛
- ← **ارتباط با مخاطبین :** به گونه ای برنامه ریزی شود که پیش، حین و بعد از برگزاری دوره با مخاطبین ارتباط برقرار شود. پیامک به مخاطبین اعلام برنامه ها و هدف از برگزاری دوره، معرفی اساتید و کارگاه ها برای پیش از برگزاری دوره، شناسایی گروه های فعال و ویژه، برگزاری جلسات نقد و بررسی، همفکری و هم افزایی با مخاطبین در طول دوره و در نهایت رساندن محتوای دوره، گرفتن بازخورد از نحوه برگزاری و نحوه ارایه ها و محتواها، پیگیری عملی کردن و اجرای آموزه ها در عمل از جمله فعالیت هایی است که برای این ارتباط با مخاطبین دوره ها پیشنهاد می گردد؛
- ← **بازخوردگیری:** می بایست بصورت جداگانه از شرکت کنندگان، تیم برگزاری و اساتید و سخنران ها نسبت به محتوای دوره و نحوه برگزاری ها بازخورد گرفته شود.

۹) برنامه های جانبی

در کنار برنامه اصلی آموزشی مجموعه ای از اقدامات جانبی نیز می تواند مدنظر قرار گیرد تا هم به تنوع برنامه ها کمک کند هم دستاوردهای بیشتری را در موضوع آموزشی به همراه داشته باشد. از جمله ی این اقدامات می توان به موارد زیر اشاره کرد:

← **برگزاری نشست هم اندیشی:** تخصیص یک بازه در حین دوره آموزشی برای مطرح کردن یکی از مسائل مشترک مخاطبین دوره و جمع آوری نظرات و پیشنهادات و تجربیات شرکت کنندگان پیرامون آن مساله و در نهایت جمع بندی و تصمیم گیری می تواند برنامه ای مفید باشد؛

← **برگزاری کارگاه انتقال تجربه :** برگزاری کارگاهی متشکل از مسئولین گروه های جهادی و یا کادر گروه با هدف بیان تجربیات مثبت و منفی عملیاتی که حین برگزاری اردوی جهادی و یا فعالیت خود در منطقه داشته اند، از تجربیات برنامه ریزی، شناسایی، اجراء ارتباط با اهالی و ... می تواند به یک جلسه پر بار و مفید تبدیل شود. لازم به ذکر است که در این نوع جلسات یک نفر می بایست بعنوان دبیر، موضوعات را مدیریت و جهت دهی نماید؛

← **کارگاه ایده ها و تجربه های برتر :** حتما در بین شرکت کنندگان و یا گروه های استان، هستند افرادی که ایده ها و تجربه های موفقی در فعالیت در مناطق محروم دارند که می تواند بعنوان الگو مورد استفاده مابقی گروه ها قرار بگیرد. لذا می توان بخشی از برنامه آموزشی را در اختیار این گروه ها قرار داد تا ضمن بیان تجربه یا ایده ی موفق خود، نشان دهنده افق و مسیری برای گروه های دیگر شوند؛

← **برپایی نمایشگاه های جانبی :** می توان با توجه به موضوع دوره و توان اجرایی مجموعه ای از نمایشگاه های مختلف را با اهداف متنوع برپا کرد.

مجموعه نمایشگاهی عکس های جهادی، مجموعه نمایشگاهی تولیدات آموزشی جهادی، نمایشگاه دستاوردهای گروه های جهادی از جمله نمایشگاه هایی است که می توان در برنامه ریزی دید؛

← **اکران جهادی** : برای تنوع برنامه های یک دوره آموزشی می توان بخشی را بعنوان اکران جهادی دید که در آن مستند یا گزارشی از یک کار جهادی و یک اردوی موفق ارایه شود؛

← **برنامه عملیاتی جهادی** : می توان برخی از دوره های آموزشی را در محیط روستایی برگزار کرد و برنامه آموزشی را به گونه ای چید که بعد از آموزش، شرکت کنندگان بصورت تیمی آن آموزش را بصورت عملی انجام بدهند؛

← **برنامه فرهنگی در کنار آموزش**: در چپش برنامه ها، سخنرانی های محوری، فضا سازی محیط آموزشی و بسته های محتوایی و هدیه شرکت کنندگان دوره موضوعات فرهنگی و ترویجی جهادگران نیز مدنظر قرار داده شود.

۹) مستند کردن دوره

از آنجایی که فرصت دوره برای حضور افراد محدودی مقدور است، لذا پیشنهاد می گردد بصورت ویژه موضوع مستندکردن دوره مدنظر قرار بگیرد.

مجموعه اقدامات زیر در بخش مستندکردن دوره پیشنهاد می گردد:

- ← فیلم برداری از کلاس ها و کارگاه های ویژه دوره (حداقل یک کلاس) برای استفاده سایر جهادگران و همچنین ارسال محتوا به مرکز مطالعات جهادی جهت درج در سایت توانمندسازی؛
- ← ضبط صدای کلاس های ویژه و پیاده کردن محتواهای آرایه شده توسط اساتید و تولید جزوه و محتوای مکتوب از آرایه ها؛
- ← دعوت از خبرگزاری ها و پوشش رسانه ای دوره؛
- ← تهیه گزارش مکتوب از فرآیند برگزاری دوره و برنامه های اجرا شده؛
- ← دریافت مشخصات شرکت کنندگان و اساتید دوره و اضافه کردن مشخصات به بانک جهادگران استان؛
- ← تولید و انتشار یک کلیپ کوتاه از دوره به همراه گزارش تصویری و درج در پایگاه اطلاع رسانی جهادگران

